

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Yiyun Li
Cartea
gâștei

Traducere din engleză și note de
JUSTINA BANDOL

HUMANITAS
fiction

Redactor: Mihaela Pascu-Oglindă
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Manuela Manița, Veronica Dinu

Tipărit la Livco

YIYUN LI,
THE BOOK OF GOOSE
Copyright © 2022, Yiyun Li
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2024,
pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LI, YIYUN

Cartea găștei / Yiyun Li; trad. din engleză și note de Justina Bandol. –
București: Humanitas Fiction, 2024
ISBN 978-606-097-407-9
I. Bandol, Justina (trad.)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

*Pentru Dapeng și James
și pentru Vincent, un copil uimitor*

Nu poți tăia un măr cu alt măr. O portocală cu altă portocală. Dacă ai un cuțit, poți tăia cu el mărul sau portocala. Sau poți despica burta unui pește. Sau, dacă nu-ți tremură mâinile și lama e suficient de ascuțită, poți rețea un cordon ombilical.

Poți spinteca o carte. Există diferite moduri de a măsura adâncimea, dar nu mulți cititori măsoară adâncimea unei cărți cu cuțitul, făcând o tăietură prin ea de la prima pagină până la ultima. De ce nu? mă întreb.

Poți da cuțitul altcuiva, punând rămășag cu tine însuși cât de adânc e dispus celălalt să rănească. Poți fi tu cel care rănește.

O jumătate de portocală plus încă o jumătate nu mai fac o portocală întregă. Și aici începe povestea mea. O portocală care nu se credea suficient de bună pentru cuțit și una care nu visase niciodată să se transforme în cuțit. Nici a tăia, nici a fi tăiată nu mă interesau pe atunci.

Mă numesc Agnès, dar asta nu contează. Poți merge în livadă cu o listă de nume și le poți scrie pe portocale – Françoise, Pierre, Diane, Louis –, dar ce importanță are? Ce contează pentru portocală este natura ei de portocală. La fel și în cazul meu. Ar fi putut să mă cheme Clémentine, sau Odette, sau Henrietta – și ce-ar fi fost cu asta? O portocală e o portocală, așa cum o păpușă e o păpușă. Să nu crezi că, dacă-i dai nume, se va deosebi de altele. Poți să-i faci baie, s-o îmbraci, s-o hrănești cu aer, s-o pui la culcare cu cântecele de leagăn pe care îți închipui că i le cântă o mamă copilului ei. Orice-ar fi, asemenea tuturor păpușilor, ea nu poate fi numită nici măcar moartă, fiindcă n-a fost niciodată vie.

Numele căruia trebuie să-i acorzi atenție în povestea asta este Fabienne. Fabienne nu e nici portocală, nici cuțit, nici cântăreață de cântece de leagăn, dar poate deveni oricare din ele. În fine, putea. Acum e moartă. Vestea morții ei a sosit într-o scrisoare de la mama, ultima mea rudă care locuiește încă la Saint-Rémy, deși mama nu mi-a scris special ca să-mi anunțe moartea ei, ci nașterea primei sale strănepoate. Dacăș fi rămas

lângă ea, m-ar fi întrebat de ce nu făcusem și eu un copil care să-i completeze colecția de nepoți. Țasta e unul din avantajele faptului că trăiesc în America. Sunt prea departe ca să-i pese de mine. Dar a încetat să-i mai pese cu mult înainte să mă căsătoresc – iar motivul a fost faima mea.

America și faima: la fel de utile când vrei să te eliberezi de mama.

În post-scriptumul scrisorii, mama mă anunța că Fabienne murise în luna anterioară – *de la même manière que sa sœur Joline*, în același mod ca sora ei. Joline a murit în 1946, la șaptesprezece ani, la naștere. Fabienne a murit în 1966, la douăzeci și șapte de ani. Ai crede că, în decurs de douăzeci de ani, nașterea ar trebui să înceteze să mai fie un pericol atât de mare pentru femei, că nici o familie n-ar trebui să fie lovită de două ori de aceeași nenorocire, dar, dacă crezi asta, probabil cineva o să te facă „tâmpit“, așa cum obișnuia să mă facă pe mine Fabienne.

Prima mea reacție, după ce am citit post-scriptumul: am vrut să rămân imediat gravidă. Aș fi dus sarcina la termen și aș fi născut fără să mor eu însămi – știam asta cu siguranța cu care știam cum mă cheamă. Ar fi fost o dovadă că pot să fac ceva ce Fabienne nu putea – să fiu o persoană anostă, nici favorizată, nici defavorizată de viață. Un om fără soartă.

(Dorința aceasta, îmi imaginez, poate fi înțeleasă cu adevărat numai de oameni care *au* o soartă, așa că e o dorință înrudită cu amăgirea.)

Dar ca să rămâi gravidă e nevoie de doi oameni; iar doi nu înseamnă neapărat că vei și reuși. A rămâne

gravidă, în cazul meu, ar fi însemnat să caut un bărbat cu care să-l înșel pe Earl (și apoi ce? să-i explic că un copil din flori tot e mai bun decât o căsnicie stearpă?) sau să divorțez de el pentru un bărbat capabil să semene și să secere mai bine. Nici una din variante nu mă atrage. Earl mă iubește, iar eu sunt fericită să fiu soția lui. Faptul că nu-mi poate da un copil e poate descurajant pentru el, dar i-am spus că nu l-am luat de bărbat ca să mă facă mamă. În orice caz, amândoi suntem realiști.

Earl și-a dat demisia din Corpul de Ingineri al Armatei SUA după ce ne-am mutat înapoi din Franța, și acum lucrează pentru tatăl lui, proprietarul respectat al unei antreprize de construcții. Eu am o grădină de legume, pe care am amenajat-o în curtea din spate, și cresc găini – două duzini în permanență. Speram să iau în grija mea și niște capre, dar cei doi iezi pe care i-am cumpărat aveau obiceiul să roadă gardul de lemn și să scape. Lancaster, Pennsylvania, nu e Saint-Rémy și nu mă pot transforma în păstorită de capre. „Mireasa franceză“ mi-au zis la început localnicii și, deși nu mai sunt de mult proaspăt căsătorită (au trecut de atunci șase ani), unii tot așa îmi spun. Lui Earl îi place. O mireasă franceză adaugă distincție vieții lui, dar o mireasă franceză care mână capre pe stradă ar fi jenantă.

Am renunțat la capre și am hotărât să cresc în schimb găște. Primăvara trecută le-am achiziționat pe primele două, o pereche de găște de Toulouse, iar anul ăsta am cumpărat o pereche de găște chinezești. Earl a citit catalogul și a glumit că ar trebui să adăugăm an de an găște americane, africane, pomeraniene și Shetland. Hai să avem o trupă internațională de briganzi! a spus.

A uitat însă că, în curând, cele două cupluri vor deveni părinți. Într-un an aștept pui.

Gâștele sunt copiii mei mai mult decât găinile. Îi plac și lui Earl, și el a fost cel care a sugerat să le dăm nume franțuzești. Franceza lui nu e atât de bună pe cât crede, dar asta nu-l împiedică să-mi vorbească în franceză în momentele cele mai intime. Eu vorbesc întotdeauna engleză cu oamenii din viața mea americană. Engleză vorbesc și cu găinile și gâștele.

Grădina produce mai multe legume decât putem noi consuma. Le împart cu rudele mele prin alianță – părinții lui Earl și cei doi frați ai lui cu familiile lor. Toți se poartă frumos cu mine, cu toate că mă socotesc străină și poate ridicolă. Pe la spate mă numesc „Mama Gâscă“. Am aflat asta de la Lois, cumnata mea, care nu e fericită în căsnicie și care speră să mă „monteze“ împotriva familiei Barrs. Pe mine însă nu mă deranjează porecla. Poate că e o lipsă de sensibilitate să numești o femeie fără copii „Mama Gâscă“, dar eu sunt departe de a fi o femeie sensibilă sau sentimentală.

Când Earl m-a întrebat despre scrisoarea mamei, i-am povestit despre nașterea nepoatei mele, dar nu și despre moartea lui Fabienne. Dacă a detectat ceva neobișnuit, a presupus probabil că nașterea încă unui copil îmi amintește de golul din viața mea. E un soț iubitor, dar dragostea aduce rareori pătrundere psihologică. Când ne-am cunoscut, el m-a crezut o tânără fără secrete și cu prea puține povești din copilărie și adolescență. Poate nu e vina lui că nu pot rămâne gravidă. Secretele n-au lăsat înăuntrul meu prea mult loc în care să crească un făt.

Am fost atât de impresionată de scrisoare, încât am uitat să despart găștele de găini la ora mesei. Găștele n-au pregetat să sperie găinile și să le fure mâncarea. Le-am dojenit fără să ridic vocea. Fabienne ar fi râs de nepriceperea mea. Mi-ar fi spus că ar trebui pur și simplu să le dau un șut în fund. Dar Fabienne e moartă. Orice face acum trebuie să facă în calitate de stafie.

Nu m-ar deranja să-i văd stafia.

Toate stafiile pretind că au abilități de fantomă: să ia diferite forme, să bântuie, să vadă lucruri pe care noi nu le vedem, să determine cum evoluează viața celor vii. Dacă morții n-ar avea de ales decât să devină stafii, a lui Fabienne n-ar face decât să-și râdă de trucurile acestea comune cu care se mândresc alte stafii. A ei ar face cu totul altceva.

(De pildă ce, Agnès?

De pildă, m-ar pune să scriu din nou.)

Nu, nu stafia lui Fabienne mi-a curățat cu limba penița stiloului, nu ea a deschis caietul la pagina aceasta albă. Dar uneori moartea cuiva e decizia de eliberare condiționată a altcuiva. N-am câștigat poate libertate deplină, dar sunt îndeajuns de liberă.

— Cum crești fericire? m-a întrebat Fabienne.

Aveam treisprezece ani pe atunci, dar ne simțeam mai bătrâne. Corpul nostru – știu acum – era subdezvoltat, așa cum sunt copiii născuți în vreme de război și crescuți în sărăcie, care au ani mai mulți îndesați în creier. Nu eram bine proporționate. Copiii bine proporționați sunt rarități. Războiul garantează disproporții, dar pe timp de pace alte lucruri merg prost. N-am întâlnit copil care să nu fie șui într-un fel. Iar când cresc, copiii devin adulți șui.

— Poți să crești fericire? am întrebat eu.

— Poți să crești orice. Așa cum crești cartofi, a spus ea.

M-aș fi așteptat la un răspuns mai bun. Că poți să crești fericire în vârful unui stâlp de Armindeni, în cuib de pânțaruș sau între două pietre, în pârâu. Fericirea n-ar trebui să aibă culoarea țărânei și să fie ascunsă în subteran. Până și merele de pe o creangă ar fi mai potrivit să se numească „fericire“ decât merele din pământ¹.

1. Aluzie la denumirea franceză a cartofilor, *pommes de terre*, literal, „mere de pământ“.

Deși, dacă ar fi ca merele, m-am gândit, fericirea ar fi cât se poate de comună și de neinteresantă.

— Nu mă crezi? a spus Fabienne. Uite, am o idee. O să creștem fericirea ta sub formă de sfeclă, iar pe a mea, sub formă de cartofi. Dacă una nu răsare, o avem pe cealaltă. N-o să facem foamea.

— Și dacă nici una nu răsare? am întrebat.

— Ne facem măcelari.

Așa erau conversațiile pe care le aveam deseori pe atunci, absurde în ochii lumii – dar lumea, știam amândouă deja, era plină de absurdități. Puteam măcar să ne amuzăm cu aiurelile inventate de noi. Dacă-ți striveai degetul mare de la mâna stângă cu un ciocan, cel de la dreapta simțea ceva? De ce Dumnezeu nu se gândise niciodată să le dea oamenilor pleoape pentru urechi, ca să putem închide urechile așa cum închidem ochii, la culcare sau oricând n-avem chef să ascultăm sporovăiala lumii? Dacă amândouă ne rugam la fel de serios, dar cerând lucruri opuse – dragă Doamne-Doamne, fã ca mâine să fie zi cu soare; dragă Doamne-Doamne, fã ca mâine să fie înnorat –, el cum hotăra ce rugăciune să împlinească?

Lui Fabienne îi plăcea foarte mult să inventeze aiureli despre Dumnezeu. Pretindea că crede în el, deși, după mine, asta însemna doar că crede într-un dumnezeu pe care putea să-l ia mereu în râs. Eu nu știam dacă cred – tata era ateu, iar mama era opusul unui ateu. Dacă aș fi fost mai apropiat de vreunul din ei, mi-ar fi fost mai ușor să aleg. Dar eram apropiată

numai de Fabienne. *Perturbatrice*¹ a lui Dumnezeu, își spunea ea, și spunea că asta sunt și eu, pentru că întotdeauna eram de partea ei. În sensul acesta nu eram atee. Trebuia să crezi că Dumnezeu există ca să-ți poți râde de el și să-i zădărnicești planurile.

— Dacă putem crește fericire, putem crește și nefericire? am întrebat-o.

— Crește cineva ciulini sau spălăcioasă? a spus Fabienne.

— Vrei să spui că nefericirea crește de capul ei, la fel ca ciulinii și spălăcioasa?

— Sau de capul lui Dumnezeu, a spus Fabienne. Cine știe?

— Dar fericirea poate să crească singură?

— Tu ce crezi?

— Cred că fericirea ar trebui să fie ca spălăcioasa și ciulinii. Nefericirea ar trebui să fie ca orhideele exotice.

— Numai un tâmpit ar crede așa ceva, Agnès, a spus Fabienne. Dar noi știm deja că ești tâmpită

1. Persoană care tulbură liniștea sau ordinea publică (în franceză, în original).